

Miljødirektoratet

Deres ref.	Deres kontaktperson	Vår ref.	Vår kontaktperson	Dato
		20210546	Martin Eggen	6. januar 2022

Havbasert vindkraftverk nord i Skagerrak (Vidar) – hørings svar fra BirdLife Norge

Zephyr Vind AB planlegger et offshore vindkraftverk ca. 35 km fra Verdens Ende i Færder kommune og ca. 36 km fra Hvaler. Anlegget planlegges med mellom 66 og 91 vindturbiner, og en totalhøyde på turbinene på mellom 260 - 340 meter. BirdLife Norge mener norske myndigheter ved Miljødirektoratet må si tydelig ifra om at en slik etablering ikke er ønsket.

BirdLife Norge er en frivillig naturvernorganisasjon med hovedvekt på fugler og fuglevern, og vi takker for anledningen til å komme med våre synspunkter i denne saken. Tematikk og konsultasjon rundt havvind tar stadig mer av vår arbeidskapasitet, og vi bidrar med kunnskap med utgangspunkt i fugleliv og naturmangfold. Arbeid med bevaring av fugleartene og deres leveområder er helt sentralt i foreningens arbeid, og BirdLife Norge står for en linje hvor vi gjennom dokumentasjon av faktiske forhold forsøker å påvirke utviklingen til fuglenes beste.

BirdLife Norge registrerer at det er åpnet for havvind i to områder på norsk territorium, utenfor Utsira i Rogaland og sør i Nordsjøen. Vi har tatt en aktiv del i høringene som har vært om utvelgelse av områder, konsesjonssystem og veileder, og opplever at det hersker stor usikkerhet rundt hvordan forvaltningens krav til kunnskap, føre-var-prinsippet og samlet belastning skal ivaretas.

Miljødirektoratet har i klare ordlag kritisert måten landbasert vindkraft har blitt bygget ut på, både med tanke på kunnskapsgrunnlaget og hvordan naturhensyn har blitt neglisjert. I sin fagrappport om fugler til Nasjonal ramme for vindkraft understrekes kunnskapsmangelen rundt effekter og fugleforekomster. Behovet for kunnskapsinnhenting forut for og i etterkant av etablering av vindkraftverk stresses. Man skriver at man mangler gode data på trekkruiter i Norge og inn og ut av landet.

Til havs er kunnskapsmangelen langt større enn på land, ikke minst knyttet til de enorme antall fugler som bruker havområdene til næringsøk og forflytninger. Over 200 fuglearter med ulike forvaltningsstatus og sårbarhet vil kunne bli påvirket av vindkraftverk til havs. **BirdLife Norge er av den klare oppfatning at vi først trenger mer kunnskap om effektene av havvindutbygging på arter og økosystemer, samt vern av havområder, ikke en havvindsatsing basert på manglende kunnskap. Aller minst trenger vi en stykkevis og delt utbygging man her legger opp til, da dette svekker muligheten til å ha god kunnskap før og etter eventuelle etableringer.**

Ved å ha åpnet opp to havområder, der det er opplagt at vi trenger overordnet kunnskapsinnhenting langt utover det kan kreve av utbyggere som enda ikke har fått gyldig konsesjon, har miljøforvaltningen i Norge allerede hendene fulle dersom man skal kunne behandle konsesjonssøknader forsvarlig og etter kravene. Her er det naturlig å påpeke den store tilbakegangen i norske fuglebestander, og sjøfugler spesielt.

Selv om det planlagte vindkraftverket ligger på svensk side av grensen vil en etablering kunne påvirke hekkende sjøfugler langs kysten vår, fugler på trekk inn og ut av landet og generelt fuglefaunaen som opptrer i Skagerrak.

Vi gjør også Miljødirektoratet oppmerksom på at arealet man her diskuterer ikke er prioritert areal for

vindkraftutbygging av svenske myndigheter (Energimyndigheten och Naturvårdsverket). Dette gir prosjektet enda mindre legitimitet, og svekker myndighetenes forsøk på å skaffe fornybare energi på en planmessig forsvarlig måte. Nok en gang benytter vi anledningen til å understreke at morgendagens løsninger og arbeid for å redusere klimaendringen må hvile på naturbevaring (med karbonrik natur som prioritet), redusert forbruk av energi og ulike energibesparende tiltak.

Verdens naturvernunion (IUCN) lanserte tidlig i 2021 en ny veileder som diskuterer hvordan vindenergi og solcellepaneler kan anses som «grønne alternativ». Veilederen er ment å være global der den sammenfatter allerede kjent kunnskap og vedtatte retningslinjer i ulike konvensjoner. Denne må ligge til grunn for Miljødirektoratets svar til vårt naboland i øst¹.

Spesifikt om planprogrammet og fugleforekomster

For en oppsummering av hvordan fugler kan påvirkes av vindkraftverk til havs viser vi til våre høringsvar fra henholdsvis 2019 og 2021: [Høring av forslag om åpning av områder for fornybar energi til havs og forslag til forskrift til havenergiloven](#) og [Forslag til endringer i havenergiloven og havenergilovforskriften](#). Det vil være alt for omfattende å referere til de mange viktige poengene der, men tre hovedpunkter fra førstnevnte høringsvar er på sin plass:

- Påvirkningen på fuglelivet er avhengig at man finner best mulige steder for plassering, der arealkonfliktene og kollisjonsrisikoen er minst. Hensynet til sjøfugler må veie tungt når areal skal avsettes til vindkraft. Mange norske sjøfugler- og våtmarksfugler er truet og/eller rødlistet, og den totale tilbakegangen for pelagiske sjøfuglarter har vært på nærmere 40 % og på rundt 30 % for mer kystbundne arter de siste tiårene.
- Det må ikke åpnes for konsesjoner til anlegg utenfor de områdene som nå eventuelt åpnes etter havenergiloven. Inngrep av denne størrelsesordenen må inngå i overordnede planer, der ulike interesser er vektet og hensyntatt, samtidig som man har en grundig vurdering på den samlede belastningen for naturmangfoldet. Vi forutsetter at det ikke lages «smutthull» for testanlegg som i virkeligheten vil bli fullskala vindkraftverk, og at det ikke lages et system som tillater begrenset konsesjonsbehandling for slike.
- Dagens kunnskap om hvordan sjøfugler påvirkes av havvind langs kysten av Nordsjølandene finnes først og fremst for bunnfaste installasjoner nært kysten, og ikke i åpent hav. Konsekvensene for naturmangfoldet ved storstilt utbygging av havvind er altså i stor grad ennå ukjent.

Informasjon om eksisterende kunnskap og antakelser

I notatet til norske myndigheter nevnes fugleartene havsule, storjo, fiskemåke, gråmåke, lomvi, alke og alkekonge spesielt, og man mener dette er arter som opptrer i området der vindkraftverket er tenkt plassert. Vi deler oppfatningen av at dette er arter som finnes i denne delen av Skagerak, tidvis i store antall. Det skrives videre at området Skagerrak/ Kattegat er et spesielt viktig vinteroppholdsområde for lomvi, ærfugl og alke. Natura 2000-området Kosterfjorden-Väderøfjorden ligger 13 km øst for prosjektområdet og er en viktig hekkeplass for lomvi, makrellterne, rødnebbterne og hvitkinngås, mens toppskarv, fjæreplytt, steinvender opptrer rastende og overvintrende ifølge notatet. Deler av Natura-2000-området er vernet, blant annet Väderøarkipelagen.

Ellers presenteres lite informasjon særlig relevant for å vurdere påvirkningen på naturmangfoldet og sårbare bestander. Det påstås av noen kystbundne arter som ærfugl og toppskarv har økt langs vestkysten av Sverige, uten at det forklares hvorfor denne informasjonen presenteres spesielt når det ikke er arter man

¹ <https://programs.wcs.org/library/doi/ctl/view/mid/33065/pubid/DMX394710000.aspx>

regner med vil være i konflikt med vindkraftverket. Informasjonen vi presenteres for bærer preg av å være lite målrettet og relevant, noe som svekker den faglige integriteten. Vi gjør for øvrig oppmerksom på at ærfugl er kategorisert som sterkt truet, og små oppganger i bestandene lokalt mindre relevant – om enn gledelig. Arten er også globalt rødlistet, og det jobbes med en handlingsplan for arten². Ærfugl fra norske bestander og mest sannsynlig svenske, danske og finske bestander kan trekke i dette området.

Vår vurdering av vindkraftverket

Skagerak og områdene utenfor Telemark, Vestfold, Østfold og den svenske vestkysten samler tidvis opp store mengder sjøfugler, spesielt utenom hekkesesongen og etter sterke vestlige og sørvestlige vinder. Fuglene blir gjerne fanget opp og sirkulerer rundt i dette havområdet der man har land både i nord, øst og delvis i vest. Topografi og kyststrekningens utforming gjør at fuglene konsentreres. Samtidig trekker mange sjøfugler, vadefugler, spurvfugler m.m. til og fra hekkeområdene i Skandinavia her. **Basert på vår nåværende kunnskap er planene om vindkraftverket Vidar i stor konflikt med så vel klassiske sjøfugler og det generelle fugletrekket.**

- Fugler med tilhold i området utenom hekkesesong

Mange av artene som nevnes i høringspapirene er arter ekstra sårbare for vindkraft. Havsule, måker, joer og vadere er utsatt for kollisjoner. Hvor ofte fuglene oppholder seg i nærheten av turbinene er avgjørende for frekvensen av kollisjoner, og turbiner plassert i områder mellom næringsareal og hekkeplasser, eller i områder der fugler søker næring regelmessig, er spesielt ugunstig.

Alkefugler og lommer er fugler som er kjent for å unngå vindturbiner. For dem er tap av areal til næringssøk en aktuell problemstilling, samt barriereeffekter når fuglene flyr mellom ulike areal. Resultater fra undersøkelser på lomvier med GPS-sendere utenfor Helgoland i Tyskland viste en reduksjon på 63 % i bruken av vindturbinområder for fødesøk sammenlignet med nærliggende områder³. Lomvi er kritisk truet (CR) i Norge, men man kan regne med at fuglene i dette området i stor grad kommer fra britiske kolonier. Overvåkningsprosjektet SEATRACK (www.seapop.no) har data på lomvi som viser at Skagerak er et relativt viktig område for britiske lomvi.

Smålom unnviker vindkraftverk på 5 kilometer avstand, og endret adferd og unnvikelse er også registrert opp mot 10-15 kilometer⁴.

Stormåker (sildemåke, gråmåke og svartbak) som forekommer i Skagerak kommer fra mange ulike steder. SEATRACK har data på gråmåker fra Hornøya, Vestlandet og Agder sporet til Skagerak. Gråmåker som hekker i Kvitsjøen, kan overvintre og besøke Skagerak. Sildemåker av underarten *intermedius* skal sørover og vestover på trekk, og vil kunne bli berørt.

På et mer generelt grunnlag er det grunn til å anta at vindkraftverket vil påvirke sjøfugler fra store områder, der opphavet til mange av bestandene som påvirkes er uavklart. Blant annet er det uklart hvor alkekongene i Skagerak kommer fra, da SEATRACK ikke har data på dette. Det samme er tilfelle for alke, og det finnes bare noen ytterst få lunder som er sporet til Skagerak.

² <https://www.birdlife.no/internasjonalt/nyheter/?id=2836>

³ <https://www.birdlife.no/naturforvaltning/nyheter/?id=2691>

⁴ Fox A & Petersen IK. 2019. Offshore wind farms and their effects on birds. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 113: 86–101;

<https://pub.dof.dk/artikler/454/download/doft-113-2019-86-101-havvindmoeller-og-deres-paavirkning-af-fugle>

Påvirkning i hekketiden av hekkende sjøfugler på norsk side av grensen

Når det gjelder påvirkning i hekketiden på hekkende sjøfugler fra forekomster langs kysten av Norge er det nødvendig å se på aksjonsradiusen til fugler ved næringsøk. Pelagiske sjøfugler som havsuler går regelmessig 400 kilometer ut fra hekkeplassen, havhest mer enn 500 kilometer, havsvaler i alle fall 400-500 kilometer, mens alkefugler og krykkje 70-80 kilometer, tidvis betydelig lengre (mer enn 200 kilometer). Mer kystbundne arter som topp- og storskarv holder seg vanligvis innenfor en radius på 20-30 kilometer. Ærfugl, måker og terner er også regnet som kystbundne hekkefugler, selv om flere arter også opplagt kan dra langt etter næring når forholdene krever det. Sildemåker som hekker i Ytre Oslofjord og ned mot Agder vil i teorien kunne benytte Skagerak i hekketiden.

Overvåkningsprogrammet for sjøfugl SEAPOP (<https://seapop.no/>) har innsamlet data på storskarv (underarten *sinensis*) fra gamle Østfold, Vestfold og Telemark fylker. De har stort sett en ganske begrenset aksjonsradius rundt hekketiden, men noen individer kan antakeligvis fly innom det planlagte planområdet i hekketiden. Arealet berører koloniene på trekk, i tillegg til storskarv av den marine nominatrasen *carbo*. Det er nedgang i bestandene av denne underarten som har ført storskarv inn på rødlista som nær truet (NT). Skarv kan bli tiltrukket av installasjoner fordi de bruker dem til hvile.

Sporing av ærfugl fra Ytre Hvaler begynte i 2021, men SEATRACK får ikke data før eventuelle gjenfangster vår og sommer 2022. Prosjektet håper også å få sporingdata på finske ærfugl ganske snart.

Trekkende arter

Som tidligere bemerket vil et bredt spekter av trekkende arter, kunne bli påvirket. Fuglestasjoner ved Akerøya, Store Færder og Jomfruland⁵ er velkjente steder der man gjennom flere tiår har dokumentert de store mengdene fuglene som forlater og ankommer landet i denne delen av landet. Mange arter har en forventet trekkvei som vil komme i konflikt med vindkraftverket. Se ringmerkingssentralen for å illustrere «forventede» trekkruiter og sammenlign med tabell 1 (under)

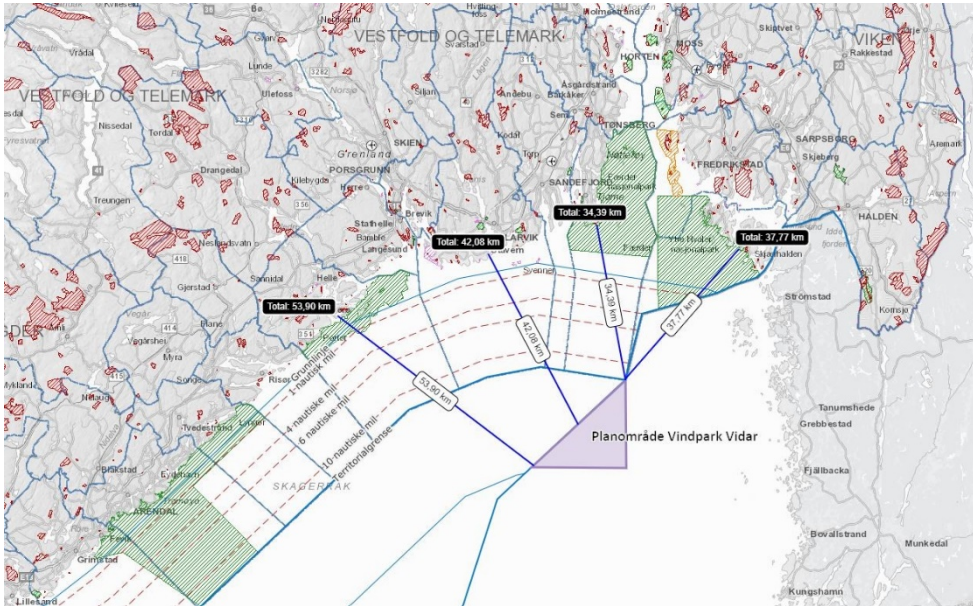
. <https://norskringmerkingssentral.no/aktuelt/ringmerkingssentral>

Rundt Oslofjorden har vi flere Important Bird and Biodiversity Areas (IBAer)⁶, som Tyrifjorden (tidligere Buskerud) Ilene (tidligere Vestfold) og Nordre Øyerne nord for Oslo, utpekt på bakgrunn av tidvis store mengder vannfugler, ikke minst på våren. En av artene som raster her er kortnebbgås, som ankommer i flokker på tusenvis av individer sør i fra.

Undersøkelser viser at spurvefugler hyppig kolliderer med vindturbiner, selv om prosentandelen er mindre enn hos de mest sårbare artsgruppene (ørner, våker, måker osv.). Undersøkelser viser entydig at spurvefugler utgjør en klar majoritet blant fugler som omkommer som følge av vindkraft. Samtidig er antallet ofte underrapportert sammenlignet med større fugler, som er lettere å oppdage ved søk. Totalt antar man at rundt 75 % av fuglene som drepes i kollisjoner med vindturbiner i Nord-Amerika er spurvefugler. Europeiske undersøkelser varierer i sine anslag, og mange trekker frem usikkerheten knyttet til underrapportering. Størsteparten av fuglene som drepes av vindkraft også på vårt kontinent er mindre fugler. Spurvefugler trekker både om dagen og om natten, og trekkstrategier varierer fra art til art.

⁵ <https://jomfruland.no/>

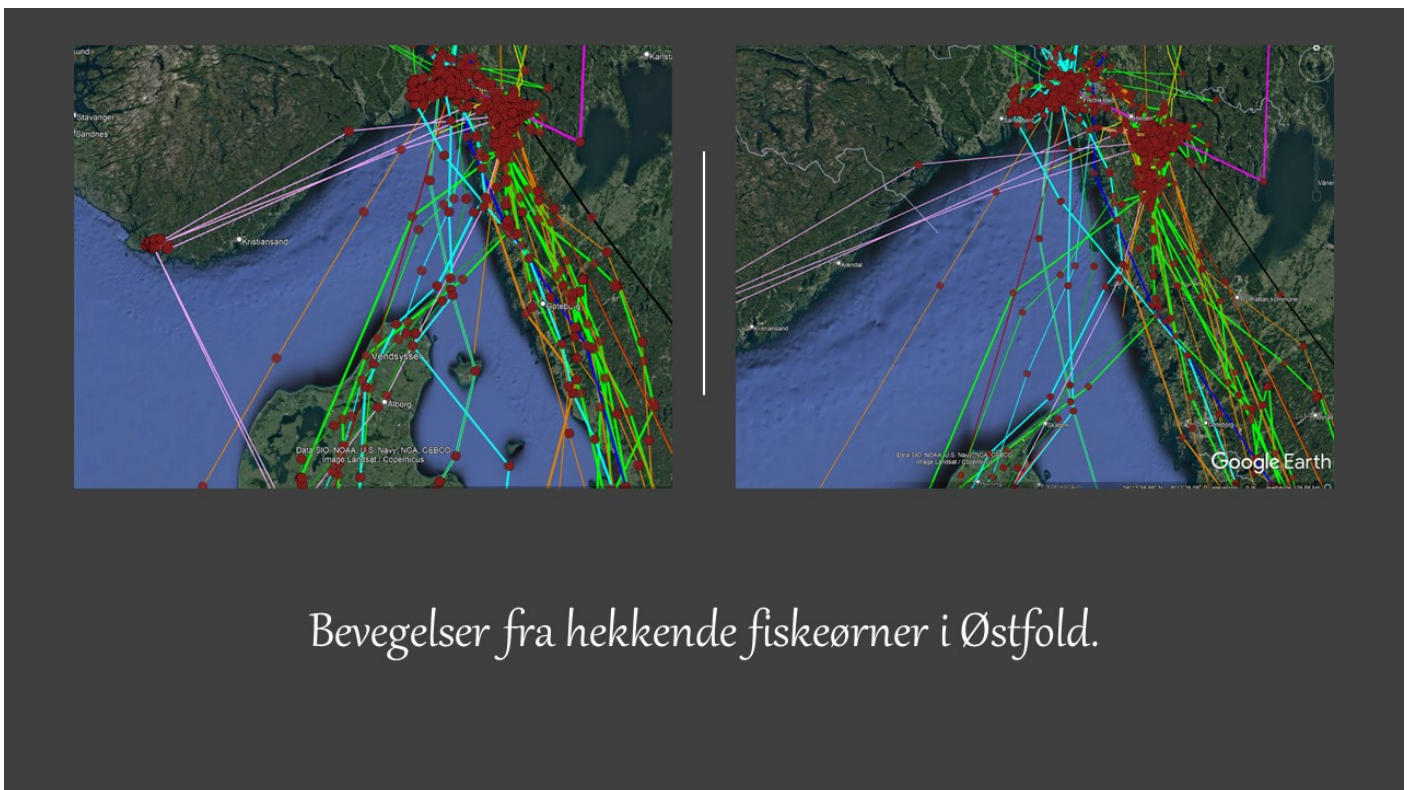
⁶ <http://datazone.birdlife.org/home>

Figur 1. Planområde Vidar med avstander.

Et fiskeørnprosjekt i regi av bl.a. Høgskolen i Østfold (2011-2021) viser vår- og høsttrekket til åtte fiskeørner. Her ser man hvordan de har trukket langs den vestre svenskekysten eller over til Danmark. Trekkhøyden varierer mellom 1 til 270 meter over havoverflaten, med to unntak hvor trekket foregikk på hhv. 660 og 840 meters høyde.

Dette viser med all tydelighet at fiskeørnenes trekk foregår rett gjennom turbinområdet.

Figur 2. Hekkende fiskeørner i Østfolds bevegelser.

Avslutning

Siden 1950 har bestandene av verdens sjøfugler minket med 70 %, og de er blant de mest truede artsgruppene i verden. Situasjonen er særlig prekær for sjøfugler på den nordlige halvkule. Bare de siste ti årene nedgangen i norske hekkekolonier på 25 %.

Tallene viser sterkt behovet for beskyttende tiltak og reduksjon av de samlede negative effektene på det marine økosystemet.

Også en rekke andre arter sliter, og 40 % av artene på det norske fastlandet er oppført på rødlista Artsdatabanken presenterte 24. november 2021. Dessverre er det lite som tyder på at kunnskapsgrunnlag eller avbøtende tiltak vil være av en slik art at man kan forvente at Vidar ikke vil legge ytterligere press på fuglebestander og naturmangfold.

For BirdLife Norge

Kjetil Aa. Solbakken

Generalsekretær Kjetil Aa. Solbakken

KOPI:

Klima- og miljødepartementet

Olje- og energidepartementet

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark

Viken Fylkeskommune

Vestfold og Telemark Fylkeskommune

Oslofjordens friluftsråd

De politiske partiene på Stortinget

Det svenske Naturvårdsverket registrator@naturvardsverket.se

Zephyr Vind AB, info@zephyrvind.se